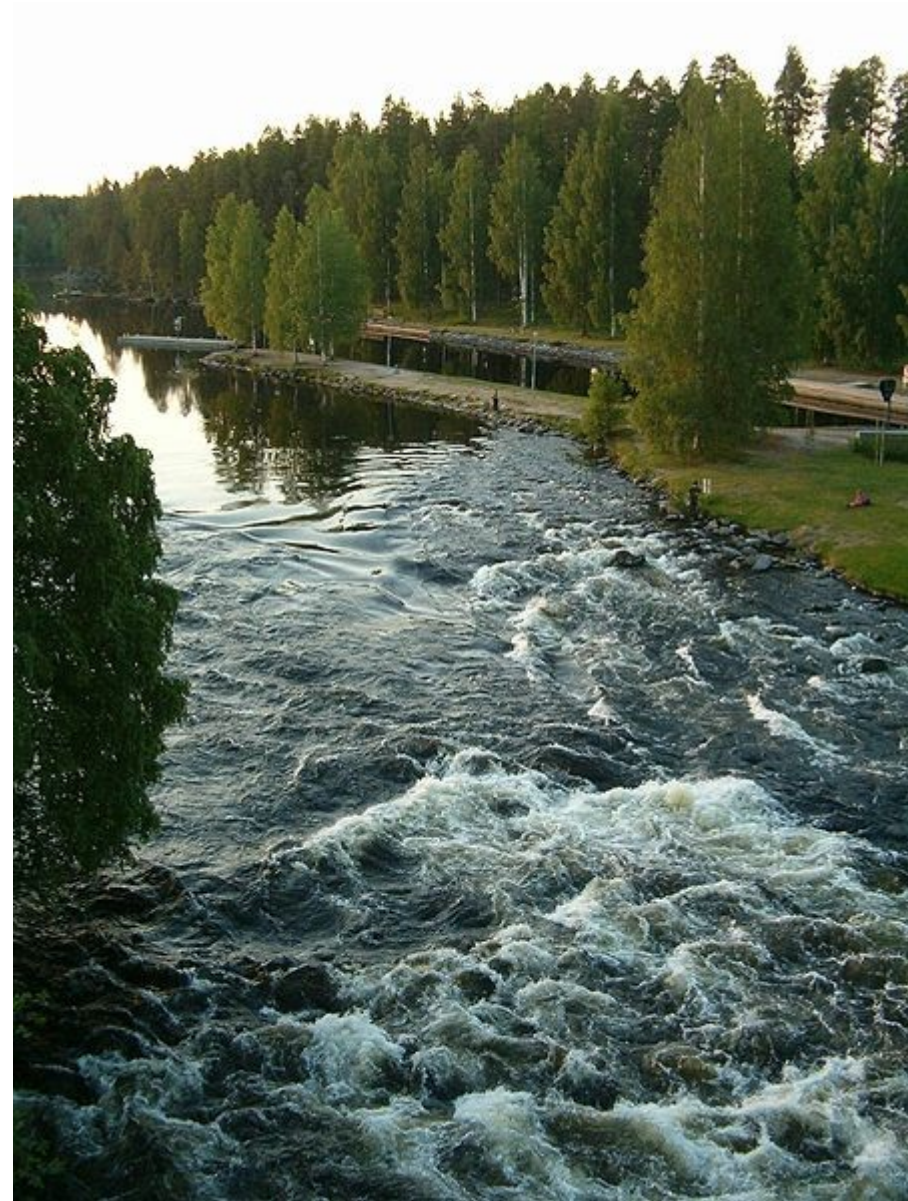

Hajautuksen hallitsemattomuus – Rajoitukset kivinä kehityksen koskessa

Electronic Frontier Finland ry
Mikko Rauhala, VPJ

Mikko.Rauhala@effi.org

Electronic Frontier Finland

- Electronic Frontier Finland (Effi) ry puolustaa esikuvansa EFF:n tavoin kansalaisoikeuksia sähköistyvässä maailmassa
  - Keskittymisalueena Suomi ja yhteistyökumppani EDRI:n kautta Euroopan Unioni
  - Vakavasti otettavaksi tahoksi tunnustettu etujärjestö
    - Lausuntopyyntöjä relevanteista asioista tehdään usein meillekin, eikä tarvitse aina meuhkata oma-aloitteisesti
    - Ei niin että meitä silti liikaa *kuunneltaisiin*

Verkko ja kansalaisoikeudet

- Verkko tarjoaa sanan- ja ilmaisuvapauden entistä paremmalle käytännön toteutumiselle suuria mahdollisuuksia, mutta myös vaaroja
  - Nykyään voi osuvalla sanomalla saavuttaa laajan yleisön ilman perinteistä keskitettyä mediaa ja sen kontrollia
  - Vaarana vapauden väärinkäyttö – tuoreeltaan Suomessakin jopa poliittisia murhamietintöjä
  - Piilevämpänä mutta suurempana vaarana kuitenkin verkon käytön ja kansalaisoikeuksien vahva rajoittaminen tällaisilla väärinkäytöksillä ratsastaen – pahimmillaan jopa toimimattomalla sensuurilla väärinkäytöksiä edesauttaen!

Sensuuria? Suomessaako?

- Sensuurikriittinen ja todellisuudessa toimivia ratkaisuja mieltävä lapsiporno.info yhä Suomen sensuurilistalla vanhan listaotteen julkaisusta
  - Hyvin suuri osa listasta selvästi legitiimejä EU:ssa tai USA:ssa toimivia sivustoja, jotka saataisiin kyllä todellisen lapsipornon levittämisestä suljettua
  - Vahvaa ongelmien matonallelakaisumeininkiä
  - Niiltä osin kuin listalla on oikeita lapsipornosivuja, lista lähinnä avustaa sellaisten koneellista etsintää
  - Moni operaattori onneksi luopunut (pakko)sensuurista

Mikä sitten on lapsipornoa?

- Maailmalla lapsipornohysteria on edennyt huolestuttaviin sfääreihin
  - Australiassa tuomio piirretystä Simpsons-pornosta
  - Jenkeissä tuomio hentai-mangakokoelmasta
  - Vastareaktiona esim. tikku-ukko-lapsipornosivusto
- EU:ssa (ja Suomessa) tulossa luultavasti ”simuloidun” lapsipornon kieltolakeja. Jää nähtäväksi, miten laajalti tätä tulkitaan, ja ketä simuloituja lapsia on tarkoitus suojella

ACTA – Mikä ihana tekosyy

- Anti-Counterfeiting Trade Agreement
  - Kaikessa hiljaisuudessa valmistettava kauppasopimus, josta käytännössä tulossa myös uusi tekijänoikeuslaki
  - Ohittaa julkisen keskustelun ja monet demokraattiset prosessit; EU-parlamentiltakin pantataan tietoja, ja European Data Protection Supervisor Peter Hustinx kritisoinut vuotaneita tietoja EU-lainsäädännön vastaisiksi
  - Jenkeissä kansallisen turvallisuuden nimissä piilotettuihin asiakirjoihin pääsee kuitenkin käsiksi esim. kolminumeroinen määrä viihdeteollisuuden edustajia

ACTA:n vaikutuksia

- Varmoja tietoja ei saatavissa salailun takia, mutta vuotojen perusteella näyttäisi pahalta, esim.
  - Lisää rikosoikeudellisia seuraamuksia
    - Jungerin Youtube-videosta ei vielä linnaa, mutta suunta on ”oikea”
  - Laajempi vastuu operaattoreille asiakkaiden toimista
    - Mahdollisia ”kolmesta poikki”-rangaistuksia epämääräisin perustein kohdistuksen ollessa ongelmallista ja sanktion eristäessä kohteen/kohteet sosiaalisesta ympäristöstään
    - Suomessa jo Lex Karpelallakin katkaistu Ahvenanmaan maakuntahallituksen verkkoliittymä piratismiin takia

Viestinnän vastuu

- Verkko-operaattoreiden lisäksi säännöllisesti yritetään sysätä verkkopalveluille lisävastuuta käyttäjien viestinnästä
  - Sensuurista kuluja sosiaalisen median palveluille
  - Entä yksityishenkilöiden blogit kommentteineen?
    - Keskustelu joskus vilkastakin, eikä yksityishenkilöllä välttämättä resursseja moderoida kaikkea tarkkaan
  - Pahimmillaan hyvästit vapaalle keskustelulle ja sosiaaliselle medialle, mutta liialliset vaatimukset eivät onneksi toistaiseksi ottaneet paljoa tulta

Laitteiston omistajan vastuu?

- Helsingin hovioikeus piti syksyllä voimassa Porvoon käräjäoikeuden tekijänoikeustuomion, koska ei uskonut syytetyn selitystä, että joku muu olisi vastuussa teoista tämän tietämättä
  - Hyvin mahdollisesti kyseessä toki olikin hätävalhe
  - Avaa silti mahdollisuuksia: kaveripiirin kusipään koneelle kotibileissä salaa vertaisverkko-ohjelma taustalle jakamaan lapsipornoa ja anonyymi ilmoitus ”huolestuneena käyttäjänä” poliisille.
  - Entäpä avoimet WLAN-tukiasemat?

WLAN – vapautta johdo(i)sta

- Turussa avoimen WLAN-tukiaseman kautta tehdystä tietomurrosta *ei* sentään pidetty tukiaseman omistajaa syyllisenä
  - Tietomurrosta epäiltyä ei voitu osoittaa syylliseksi, mutta tuomittiin ”kyllä sitä jostain pitää rapsauttaa”-hengessä tukiaseman luvattomasta käytöstä
  - Vaikkei Suomen oikeusjärjestelmä varsinaisesti perustukaan ennakkotapauksiin, efektiivisesti päätös langettaa varjon avointen tukiasemien laajamittaisen viattomankin käytön päälle

Miten niin luvatonta käyttöä?

- Teknisesti ottaen avoin WLAN-tukiasema antaa yksiselitteisesti käyttäjälle luvan verkon käyttöön
  - Vrt. WWW-palvelin; niiltäkin saa pyytää palvelua
- Ongelmana vahingossa avoimet tukiasemat
  - Toisaalta sama tietämättömyys saa peruskäyttäjät myös hyödyntämään *muiden* avoimia tukiasemia
  - Avoimia tukiasemia *pidetään* myös tarkoituksella
  - Kohtuukäytön haitat tuskin havaittavia
  - Kiellon valvontakaan ei käytännössä toimi

Selvennystä WLAN-käyttöön?

- Oikeusministeriöltä tullut syksyllä muistio, joka päättyy suosittelemaan avointen verkkojen käytön ainakin osittaista legitimoimista
  - Laiksi asti eteneminen lisäisi selkeästi WLAN-käyttäjien oikeusvarmuutta ja parantaisi tietoyhteiskunnan palveluiden saavutettavuutta
  - Avointen verkkojen käytön eksplisiittinen legitimoimista korostaisi vastuukysymysten hämärtymistä – laittoman käytön tapauksessa kun koko naapurusto olisi epäiltyjen joukossa

Teleurkinnan nousu ja uho

- Ruotsin FRA-lain täytäntöönpano on kuuluisin viimeaikainen teleurkintakehitys
  - FRA valvoo kaikkea Ruotsin ulkomaanliikennettä
  - ...ja valtaosaa Suomen ulkomaanliikenteestä
- FRA:lla mandaatti käydä tiedoilla kauppaa – myös epädemokraattisten maiden kanssa
- Epäilemättä muillakin mailla vastaavia tiedusteluohjelmia, Ruotsi vain rehdin röyhkeä

VPN-palveluiden suosio kasvaa

- Erityisesti FRA-laki Suomessa ja ”kolmesta poikki”-laki Ranskassa ovat lisänneet kiinnostusta VPN-tekniikoita kohtaan
  - Suomessa uusi UserVPN-palvelu keskittyy tarjoamaan ratkaisua, jossa liikenne kulkee Ruotsin rajojen yli aina salattuna riippumatta määränpäästä
  - Globaalisti tarjolla kymmenissä lokaatioissa VPN-putkia tarjoavia palveluita, eikä lokejakaan välttämättä pidetä

Köyhän miehen hajautetut VPN:t

- Yksityisyyttään voi suojella verkossa myös anonymisointipalvelulla kuten Tor, GNUnet tai FreeNet
- Data liikkuu salattuna useiden koko reittiä tuntemattomien väliportaiden kautta
  - Hyökkäykset yhä mahdollisia, mutta vaivalloisia
- Tyypillisesti hidastaa havaittavasti, mutta nopeudet kasvavat muun tekniikan mukana (ja osittain käyttäjäkunnan kasvaessa)

Askel varjoihin: Darknetit

- VPN-ratkaisujen lisäksi suosiotaan lisäävät nk. Darknetit, P2P-verkot, joissa suora kommunikaatio tapahtuu salatusti ja ainoastaan luotettujen nooidien välityksellä
  - Esim. OneSwarm, myös GNUnet:ssä Darknet-tila
  - Muiden nooidien kanssa voi välittää tietoa luotettujen nooidien välityksellä
- Käyttäjäkunta vielä pientä, mutta suosio kasvanee lainsäädännön kiristyessä

Rajoitusten käytännön vaikutukset

- Kiertotekniikka kehittyy, yhä suurempi osa liikenteestä siirtyy ”pimeäksi”, käyttäjäkunnan kasvaessa Darknetien käytettävyys kasvaa
- Kun jokainen Juicen vanhoja levyjä kaipaava käyttää vahvaa salausta ja anonymisointia, on hankalaa seuloa vakavaa rikollisuutta joukosta
- Paineet yhä rankemmalle lainsäädännölle kasvavat, ”kun ei kerran vielä riitä”

Lopputulos?

- Valvontaa ajavat intressit saavat haluamansa tulokset vasta, kun meillä on isoveliyhteiskunta, jossa salaus on luvanvaraista ja liikennettä valvotaan tarkasti.
  - Lähimenneisyydessä Ranskassa salaus *olikin* kiellettyä!
- Myös salatun materiaalin hallussapito epäilyttävää
  - Iso-Britanniassa voikin *nyt* saada linnaa pelkästään kieltäytymällä avaamasta hallussapitämäänsä salattua materiaalia

Vai muuta, mitä?

- Vapaa tietoyhteiskunta, jossa ihmisten normaaliksi kanssakäymiseksi muodostunut toiminta ei ole rangaistavaa eikä siitä heitä tarvitse jahdata.
- Välimuodot eivät tunnu stabiileilta
  - Vai mitä on yleisö mieltä?